

A PSZICHOTERÁPIÁK HATEKONYSÁGVIZSGÁLATÁNAK MÓDSZERTANA

Miklósi Mónika PhD

ELTE Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék

A BIZONYÍTÉKOKON ALAPULÓ ORVOSLÁS

Asking is the

Answer.

Evidence Based Practice

EBP: „evidence based practice”, mint alapelv
„az elérhető legjobb kísérleti bizonyítékot” átültetni a gyakorlatba

1. Felvetődik néhány kérdés az adott beteg kezelésével kapcsolatban
2. Utánanézzünk a legfrissebb szakirodalomban
3. Értékeljük a megjelent tanulmányokat/bizonyítékokat
4. Döntést hozunk a kezelésről

AZ EMPIRIKUSAN MEGALAPOZOTT KEZELÉS ELVEI

Szemponrendszer a pszichológiai eljárások értékeléséhez:

- EST: empirically supported treatments (APA Klinikai Pszichológiai Munkacsoport, 1995)
- Presidential Task Force on Evidence Based Practice (APA, 2006)

*„Az EBP **az elérhető legjobb kutatás** integrálása a klinikai szakértelemmel, a beteg jellemzői, a kulturális háttere és a preferenciái figyelembevételével”*

A TERÁPIÁS BEAVATKOZÁSOK ÉRTÉKELÉSÉNEK DIMENZIÓI

1. Hatékonyság: ideális körülmények között használ
2. Klinikai alkalmazhatóság (hasznosság)

Generalizálható?

Különböző betegek
Terapeuták
Setting
Stb...

Megvalósítható?

Mennyire fogadják el a betegek
Van-e rá igény?
Költségek
Előnyök
Stb...

Megvalósíthatósági vizsgálat a hatékonyságvizsgálat előtt, ha:

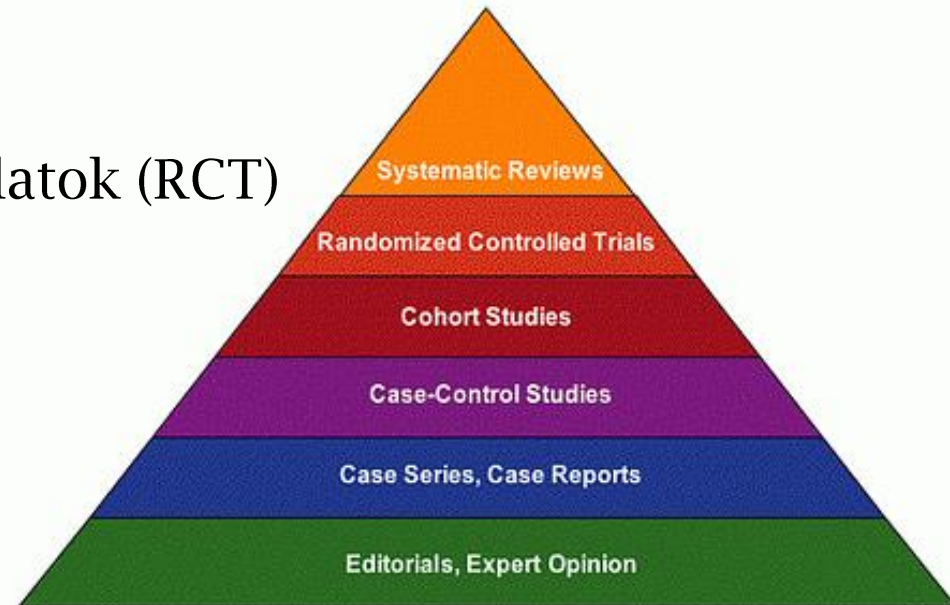
- Nem ismerjük a populációt
- Kevés a tapasztalat a módszerrel

A HATÉKONYSÁG

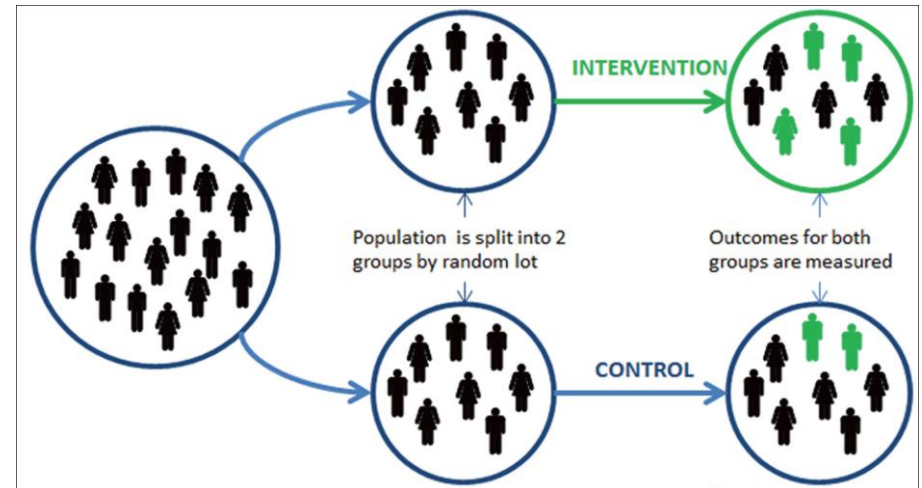
Mennyire erős bizonyítékok szólnak mellette?

- A szakértő
- Klinikai megfigyelés, esettanulmány
- Esettanulmányok sorozata
- ...
- Randomizált kontrollált vizsgálatok (RCT)
- RCT-ek metaanalízise

RANDOMIZÁLT KONTROLLÁLT VIZSGÁLATOK (RCT)

- Randomizálás
 - Egyszerű
 - Blokkosított
- Kontroll-csoport
 - Várólista
 - Placebo (mi az?)
 - TAU
 - Gyógyszeres kezelés
 - Más pszichoterápiás módszer
- Vak/kettős vak (?!)
- Longitudinális elrendezés

A „JÓ” VIZSGÁLAT STANDARDJAI

A pszichoterápiás hatásvizsgálatok minőségének értékelése:
The RCT of Psychotherapy Quality Rating Scale

1. A minta leírása
2. A kezelés definiálása és „szolgáltatása”
3. A kimenetel mérése
4. Az adatok elemzése
5. Besorolás
6. A minőség általános értékelése

A „JÓ” VIZSGÁLAT STANDARDJAI

A pszichoterápiás hatásvizsgálatok minőségének értékelése:
The RCT of Psychotherapy Quality Rating Scale

1. A minta leírása

- Diagnosztika módszertana, beválasztási/kizáró kritériumok
- Mérőeszközök reliabilitásának dokumentálása és bemutatása
- Releváns komorbid állapotok leírása
- Annak leírása, hogy hány beteget próbáltak bevonni, egyeztek bele, zártak ki, vettek részt...

A „JÓ” VIZSGÁLAT STANDARDJAI

A pszichoterápiás hatásvizsgálatok minőségének értékelése:
The RCT of Psychotherapy Quality Rating Scale

2. A kezelés definiálása és „szolgáltatása”

- Mindegyik kezelést replikálhatóan bemutatják
- Hogy tényleg az is történt (felvétel, szupervízor)
- Terapeuták képzettsége, tréningje
- Szupervízió
- Párhuzamosan futó egyéb kezelés regisztrálása (pl. gyógyszer)

A „JÓ” VIZSGÁLAT STANDARDJAI

A pszichoterápiás hatásvizsgálatok minőségének értékelése:
The RCT of Psychotherapy Quality Rating Scale

3. A kimenetel mérése

- Validált (standardizált) eszközök
- Elsődleges kimenetelt előre meghatározzák
- Vizsgáló: „vak”, megbízhatóságot vizsgálták
- A kezelés biztonságosságát, esetleges adverz eseményeket leírják
- Hosszú-távú kimenetelt is mérnek (1 év)

A „JÓ” VIZSGÁLAT STANDARDJAI

A pszichoterápiás hatásvizsgálatok minőségének értékelése:
The RCT of Psychotherapy Quality Rating Scale

4. Az adatok elemzése

- Az elsődleges kimenetel elemzése
- Hányan estek ki, vonták vissza a beleegyezést
- Megfelelő statisztikai elemzés (Bonferroni, kovariánsok, longitudinális elemzés)
- Megfelelő elemszám
- Terapeuta hatás elemzése

A „JÓ” VIZSGÁLAT STANDARDJAI

A pszichoterápiás hatásvizsgálatok minőségének értékelése:
The RCT of Psychotherapy Quality Rating Scale

5. Besorolás

- Előzetes hipotézis alapján igazolható módon
- Ugyanabból a populációból, ugyanabban az időintervallumban
- Randomizálás, megfelelően leírva

A „JÓ” VIZSGÁLAT STANDARDJAI

A pszichoterápiás hatásvizsgálatok minőségének értékelése:

The RCT of Psychotherapy Quality Rating Scale

6. A minőség általános értékelése

- A terapeuták elkötelezettsége a szolgáltatott terápiás forma iránt (pl. a kontrol csoport terapeutája is elkötelezett a kísérleti csoport terápiás formája iránt)
- A következtetések a mintára, a mérőeszközökre, az elemzésekre tekintettel vannak megfogalmazva
- Összességében? Leírás részletessége, az elrendezés, az elemzés, következtetések

„JÓL MEGALAPOZOTT KEZELÉS”

I. Legalább 2 jó, csoportok összehasonlításán alapuló kísérlet, amely a hatékonyságot igazolja:

- a. Hatékonyabb, mint a gyógyszeres kezelés, pszichológiai placebo, vagy másik terápia
- b. Vagy egy már megalapozott kezeléssel ekvivalens

VAGY

II. Egy nagy sorozat ($n \geq 29$) egyes személyeken alapuló kísérlet, amely a hatékonyságot igazolja

Jó vizsgálati elrendezés

És az adott terápiás beavatkozás összehasonlítása egy másik megalapozott kezeléssel

ÉS

III. Kezelési protokoll alapján történt

IV: Minták egyértelmű leírása

V. A terápiás hatás legalább két vizsgáló révén történő bemutatása

„VALÓSZÍNŰLEG HATÉKONY KEZELÉS”

I. Két kísérlet, amely szerint az adott kezelés hatékonyabb, mint a várólistás kontroll

VAGY

II. Egy vagy több olyan vizsgálat, amely csak az V. pontot nem teljesíti

VAGY

III. Egy kis sorozat ($n \geq 3$) egyes személyeken alapuló kísérlet, amely teljesíti a II. III. IV. kritériumokat.

BIZONYÍTÉKOKON ALAPULÓ ESETTANULMÁNYOK

MIÉRT FONTOS?

- Híd a kutatás és a gyakorlat között
- Alkalmazott és alap kutatások között
- Hogyan is néz ki az egyén szintjén

BIZONYÍTÉKOKON ALAPULÓ ESETTANULMÁNYOK

Kritériumok:

1. Elméletileg megalapozott eset-konceptualizáció

2. A mérés

- Legalább két, standardizált mérőeszköz a funkcionálás szintjének és a tünet felmérésére (optimálisan a működés széles skáláját sokféle módszerrel)
- És legalább egy folyamat-változó mérése (terápiás szövetség, az ülés mélysége, ...)
- Legalább 3 alkalommal
- Nem a terapeuta, hanem legalább a páciens, de leginkább független becselő által

BIZONYÍTÉKOKON ALAPULÓ ESETTANULMÁNYOK

3. Elemzés

Minimálisan: speciális kimenetel mérése

SMD, hatásméret elemzése (nem változott, elmozdult a jobb funkcionálás irányába, klinikailag szignifikáns változás, romlás) (Hedges et al, 2012)

4. Módszer illusztrációja

Eset-vignetták a legfontosabb intervenciókról, a változás mechanizmusáról

5. Etikai elvek: tájékozott beleegyezés, anonimitás

AZ EMPIRIKUSAN MEGALAPOZOTT KEZELÉS ELVEI

„Az EBP az elérhető legjobb kutatás integrálása a **klinikai szakértelemmel** a beteg jellemzői, a kulturális háttere és preferenciáinak figyelembevételével”

- Diagnosztizálás, szisztematikus eset–konceptualizálás, terápiás tervezés a megfelelő elméleti háttér alapján
- A kutatási eredmények értékelése és használata
- Érti az individuális, kulturális, kontextuális faktorok hatását a terápiára
- A terápiás eljárások készség szintű és flaxibilitás alkalmazása
- Megfelelő interperszonális készségek
- Folyamatos önreflexó
- Használja a rendelkezésére álló erőforrásokat (konzultáció, kiegészítő terápiák, stb.)

AZ EMPIRIKUSAN MEGALAPOZOTT KEZELÉS ELVEI

„Az EBP az elérhető legjobb kutatás integrálása a klinikai szakértelemmel a **beteg jellemzői, a kulturális háttere és preferenciáinak** figyelembevételével”

Személyiségjellemzők

Szociokulturális háttér, nem, etnikum

Fejlődési jellemzők (életkor)

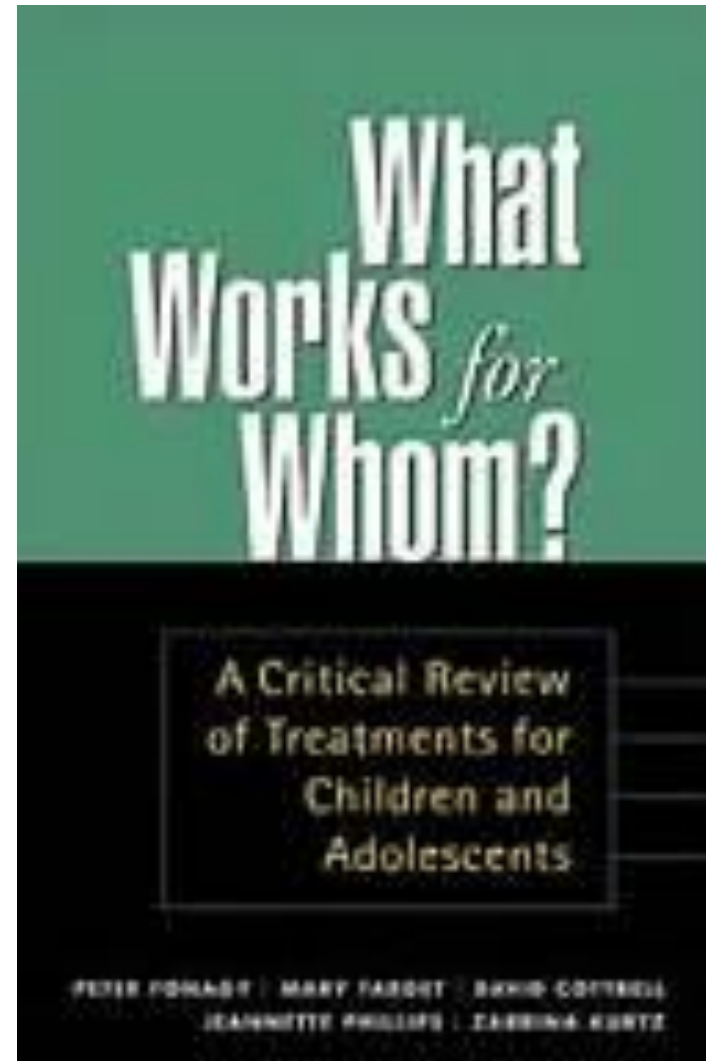
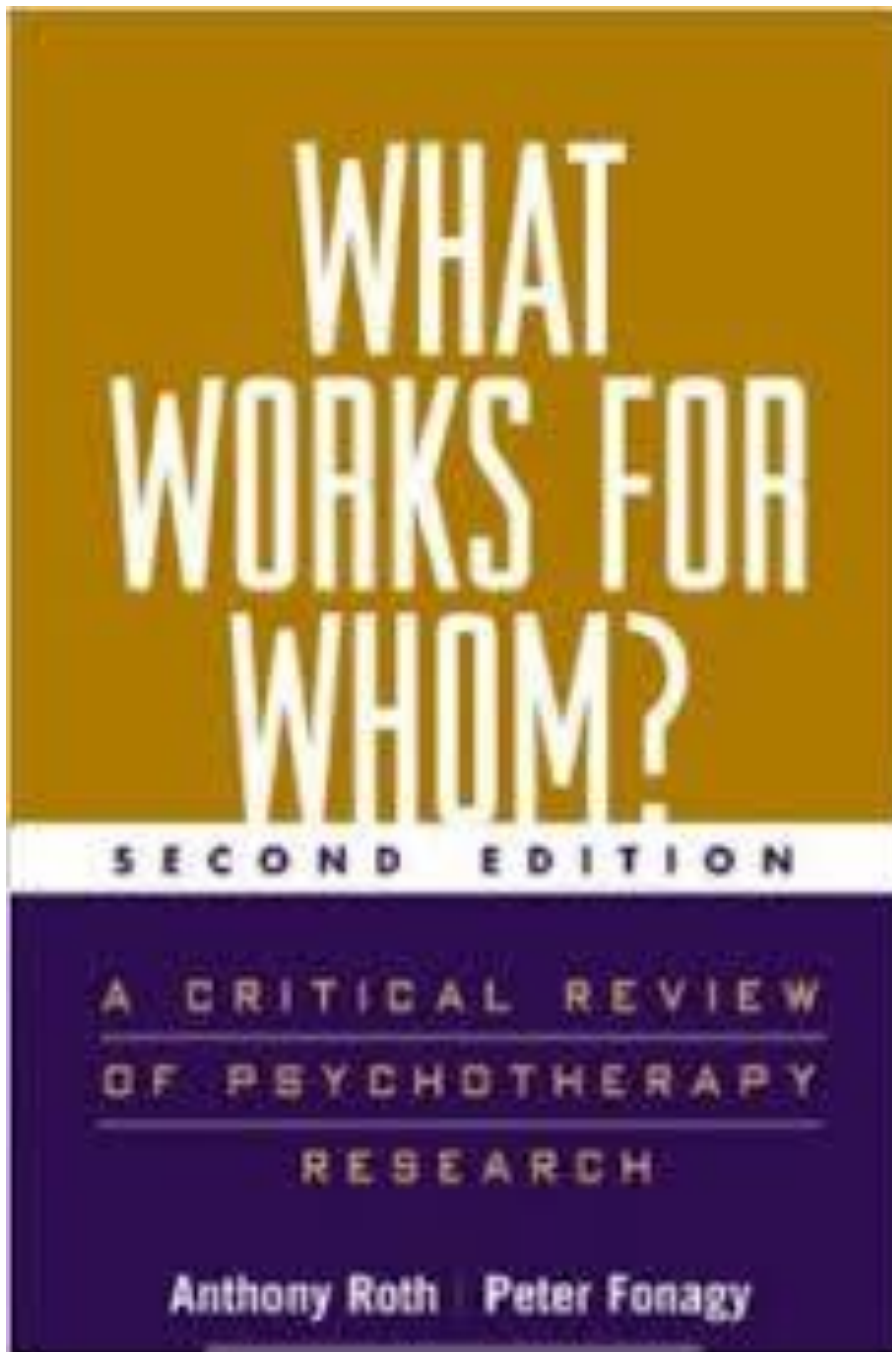
Tüneti kép, Komorbiditás, Etiológia

Funkcionálás szintje

Aktuális környezet (stresszorok)

Személyes preferenciák (elvárások, célok), értékek, stb...

ÉS A GYAKORLATBAN....

BMJ: [WWW.CLINICALEVIDENCE.COM](http://www.clinicalevidence.com)

CENTRE FOR EBM: [HTTP://MINERVA.MINERVATION.COM](http://minerva.minervation.com)

CENTRE FOR EVIDENCE-BASED MENTAL HEALTH: [WWW.CEBMH.COM](http://www.cebmh.com)

Magyar nyelvű szakirodalom:

Czobor és mtsai (2012): A pszichoterápia hatékonysága: empírikus bizonyítékok és azok értékelése. In: Unoka és mtsai (szerk): A pszichoterápia alapjai. Semmelweis Kiadó, Budapest. 274–281.

Szőnyi, G. (szerk) (2015): A pszichoterápia tankönyve. Medicina Budapest. 501–518.

